

LSU – Sveriges ungdomsorganisationers svar på SOU 2021:66

LSU kan konstatera att det är bra att staten ser behovet av den här utredningen och värdesätter att undvika riskera att känsliga uppgifter blir allmän handling. Det är oerhört viktigt att människor och dess frihet att organisera sig inte krymps av att antingen staten kan kontrollera och sprida dess uppgifter – och att ingen ska behöva känna att det är omöjligt att organisera sig. Vi vet att det redan finns svårigheter för en del barn och unga att känna tillit till att deras medlemskap är skyddat, och om det skulle bli så att deras medlemskap skulle bli en allmän handling hade det självklart varit förödande.

Vi tycker att ordningen med att civilsamhället själva utser sina revisorer är grundläggande för vår demokrati. Att revisorerna är skyldiga medlemmarna en redogörelse är avgörande för vårt styrskick.

Vi menar också att ytterligare revision är nödvändig i detta fall, eftersom vi inte ser att några alternativ är bättre.

Utredningen fastslår att ett demokrativillkor i linje med de förslag som inkommit kommer innebära att "ett ökat antal känsliga personuppgifter behöver hanteras" (s.169). Att detta innebär behov av ytterligare revision av personkänsliga uppgifter förefaller nödvändigt, för att undvika att känsliga uppgifter blir allmän handling.

Det ligger enligt utredningen på den bidragssökande organisationen att tillsätta auktoriserad eller godkänd revisor för ändamålet. Det är mycket viktigt att detta fortsatt är ordningen.

En ökad och mer ingående revision kommer tvivelsutan leda till ökade kostnader för den sökande organisationen. Oaktat de otydligheter som föreligger kring vad utredaren avser med *företrädare* samt de inskränkningar av personlig integritet som en vidgad revision innebär, vill vi också peka på att de ökade revisionskraven riskerar att motverka just de syften som demokrativillkoren avser uppnå – nämligen att statliga medel tilldelas civilsamhället för det "allmänna intresset av att främja ett demokratiskt samhälle". Helt enkelt på grund av att resurserna bättre nyttjats för annat.

Civilsamhället generellt, och i synnerhet barn- och ungdomsorganisationer, verkar under ytterst begränsade ekonomiska resurser där varje extra kostnad eller påbud i praktiken innebär begränsningar i verksamheten och att färre får möjlighet att delta i föreningslivet. Att ålägga civilsamhället ytterligare ansvar vad gäller personuppgiftshantering och revisionskostnader kommer därför, tveklöst, att begränsa dess möjlighet att verka, och i förlängningen dess möjligheter att främja ett demokratiskt samhälle. Således, för att uppnå det bakomliggande syftet med demokrativillkoren, bör civilsamhället inte själva bära kostnaden för det utökade revisionsansvaret. Som utredarna själva påpekar är det ytterst ovanligt att organisationer nekas eller förlorar bidrag på grund av att de brutit mot demokrativillkor. Vad som nu föreslås riskerar däremot att skada hela civilsamhället och drabbar särskilt barn- och ungdomsorganisationer med ytterst begränsade ekonomiska resurser. Att statliga bidrag ska gå till organisationer som uppfyller demokratiska villkor är rimligt, men att kostnaderna för granskning ska åläggas varje enskild organisation motverka själva syftet – mindre demokrati skapas, inte mer.

Vi styrker därför utredningens förslag att "organisationerna bör kompenseras för kostnaden" som det vidgade kontrollen innebär.

Vidare önskar vi att begreppet "företrädare" preciseras eller förtydligas. Vi har tidigare lyft oro över att detta kommer bli ett väldigt svårt begrepp – och vill återigen trycka på att hur viktigt det är att myndigheter respekterar den demokratiska ordningen i våra föreningar och förbund. När en organisation får problem där företrädare inte lyckas företräda organisationens demokratiska värderingar så är det inte i första hand myndigheter som ska rycka undan finansiering – istället bör civilsamhället själv och dess medlemmar agera för att förhindra att någon missbrukar organisationen. Det går att hantera demokratiskt och bör så göras. Endast i fall där det inte hanteras av medlemmarna bör det hanteras av myndigheterna.

Vi vill också att Proportionalitetsvillkoret tydliggörs. Det har i andra delar av utredningen föreslagits att mer av det som tidigare varit praxis nu ska skrivas ut i lagtext för att öka rättssäkerhet, legitimitet, förståelighet och transparens. Kanske bör även proportionalitet skrivas ut och förtydligas. (se s.104-105, 132)

Kopplat till detta undrar vi också hur det är tänkt att en sökning i belastningsregister ska gå till? Kommer man/ Bör man filtrera bort domar som inte har relevans för demokrativillkor. Vilka skulle det i så fall vara? Vilka domar har relevans? Bryter det mot demokrativillkor att genom klimataktivism eller likande skada egendom? Hur tänker lagstiftaren att detta ska påverka just demokratikampen?

I många delar av vår värld så är det uttryckligen förbjudet att på olika sätt stå upp för demokrati – vi har lyft detta tidigare och ställer ännu en gång frågan – **hur säkerställer lagstiftaren att demokrativillkoren faktiskt vidgar medborgarens demokratiska rättigheter?**

I övrigt delar vi utredarens uppfattning att civilsamhällsorganisationer har 'rättsligt anspråk' gentemot offentliga bidragsgivare. (s.121)

Med vänliga hälsningar,

Hannah Kroksson generalsekreterare
LSU – Sveriges ungdomsorganisationer